

Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Maaeluministeriumile

Teie: 29.08.2019 nr 1.2-1/1001

Meie: 25.09.2018 nr 1-5/19/2422

„Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõust

Täname võimaluse eest kommenteerida Põllumajanduse ja Kalanduse arengukava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõud. Peame vajalikuks rõhutada, et põllumajanduse ja kalanduse keskkonnanäesmärkide saavutamine on lahutamatu nimetatud sektorite kestlikust arengust.

Tänase põllumajandustootmisega kaasnevad mitmed keskkonnaprobleemid, kusjuures mõne osas on kahjuks arengu senine trend negatiivne. Mere eutrofeerumises on hajakanne, eelkõige põllumajanduslik hajakanne, peamine mõjur. Seetõttu on vältimatu lämmastiku ja fosfori ärakande vähendamine, milles on olemas ka rahvusvaheliselt kokku lepitud kohustused. Kahjuks on Eestis trend, eriti just lämmastiku osas, pigem vastupidine – äravool põllumaalt on kasvamas. Lisaks keskkonnakaitselisele on siin ka majanduslik külg – tegemist on taimetoitainete kadudega. Põllumajanduse arengu eesmärgiks peaks olema seda vähendada.

Pestitsiidide kasvav kasutus on avaldamas survet põllumajandusega seotud elurikkusele, seetõttu on väga teretulnud, et kahel järjestikusel aastal on taimekaitsevahendite turustamine, vastupidiselt senisele pikale trendile, hoopis vähenenud. See näitab, et kasutuse kasv ei ole vältimatu. Pestitsiidikasutuse vähendamine on seega realistlik eesmärk.

Põllumajanduslike muldade ja neis seotud süsiniku säilitamine on tihedalt seotud ka põllumajanduse kliimamõjudega. Põllumajanduse kliimamõju leevendamist saab ja tuleb korraldada nii, et saavutatakse sünergia teiste põllumajandus-keskkonna eesmärkide täitmisega.

Põllumajanduslike maastike elurikkus, mis on seotud pärandkoosluste säästva kasutuse ja maastiku mitmekesisusega, on äärmiselt oluline. Põllulindude halvenev olukord näitab selgelt, et meil on siin arenguruumi. Säästev põllumajanduspoliitika ei tohiks kunstlikult vastandada toidutootmist ja elurikkust, vaid peaks otsima nende vahel loomulikku sünergia.

Alljärgnevalt osundame mõnedele konkreetsetele asjaoludele, mida tuleb arvestada PõKa ja selle KSH edasisel menetlusel.

- **Vastavusanalüüs** – lk 23 olev kokkuvõte.

Tegevussuund 1 - põllumajanduskeskkond – KSH esitab siin kolm ettepanekut.

KSH esimese ettepanekuga tuleb nõustuda: taimetoitainete, eelkõige lämmastiku osas peaks bilansi trend olema vähenev, sest ilma selleta ei õnnestu ilmselt lämmastiku ärakannet vähendada määral, mis on vajalik Läänemere kaitseks võetud kohustuste täitmiseks.

Ka järgmise KSH ettepanekuga, et Eestis tervikuna peaks maastikuindeks tõusma, tuleb nõustuda, sest neid piirkondi, kus täna on põllumassiivid liiga suured ja monotoonsed, meil leidub.

Kolmas ettepanek, mis puudutab põllulindude indeksit, on mõneti vaieldav. Kuigi indeks sõltub tõesti ka põllumajandusvälistest teguritest, on siiski põllulindude elupaiga peamiseks kujundajaks põllumajanduspraktikad. Seega tuleb pidada õigeks PõKa eelnõu lähenemist, mille kohaselt peaks põllulindude indeks suurenema.

Tegevussuund 4 – kvaliteetsed sisendid põllumajanduses – kohta KSH-s esitatud kriitika on osaliselt asjakohane. KSH leiab, et kasutuses oleva põllumajandusmaa suurenemisega võib kaasneda ebasoodne mõju looduse mitmekesisuse ja loodusressursside (eelkõige liigirikkusest tulenev ressurss) säilimisele. Selline oht on kahtlemata olemas, kui tootmisest väljas olevate maade arvelt suureneb põllumaade kasutus. Tootmisest välja langenud püsirohumaade, eelkõige pool-looduslike koosluste taas kasutusse võtmine mõjub seevastu looduse mitmekesisusele positiivselt. **Seetõttu teeme ettepaneku sõnastada PõKa asjakohane mõõdik järgmiselt: põllumaa pindala on stabiilne ja püsirohuma pindala stabiilne või mõõdukalt kasvav.**

Tegevussuund 6 – kestlik kalandus – KSHs selle kohta tehtud tähelepanek, et see vajaks selgemaid mõõdikuid, on ilmselt asjakohane.

- **Mõju keskkonnale** – lk 63.

PõKa sõnastuse „Tuleb toetada turvasmuldade jätkuvat viimist püsirohuma alla ning seal asjakohastel juhtudel veerežiimi kohandamist.“ juures avaldab KSH kahtlust, et veerežiimi muutustega võivad kaasneda ebasoodsad mõjud olemasolevatele elupaikadele ja liikidele. **Teeme ettepaneku, et arusaamatuste vältimiseks sõnastada sekkumine järgmiselt: toetada turvasmuldade jätkuvat viimist püsirohuma alla ning seal asjakohastel juhtudel veerežiimi looduslikkuse taastamist või veetaseme kontrollitud tõstmist ning märgalaviljeluse arendamist.** Veerežiimi taastamine ja/või veetaseme tõstmine looduslikumale tasemele mõjub põllumajandusega seotud elupaikadele ja liikidele positiivselt. Lisaks mõjub veetaseme looduslikkuse taastamine positiivselt ka turvasmuldade ja nendes seotud süsiniku säilimisele.

- **Tabel 6-1.** – lk 73

KSH: „Eesmärk on suunatud põllumajandusväetiste ja taimekaitsevahenditest tuleneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamisele ja vähendamisele. Üldiselt aitavad mõõdikud seatud eesmärgi hinnata. Samas on välja valitud mõõdikutele nagu nt „Taimekaitsevahendite jääkide sisaldus mullas“; „Põllumajandusmaal kasutatud taimekaitsevahendite kogused põllumajandusmaa hektari kohta“ ja „lämmastiku ja fosfori üldbilansi ja kasutamise tõhusus“ seatud trendidena eeldatakse olemasoleva olukorra säilimist või kasutuse langust. Arvestades väetiste ja taimekaitsevahendite praegust kasutust põllumajandussektoris ja nendega kaasnevaid mõjusid, ei ole olemasoleva olukorra

säilimine kooskõlas kõikide Eesti riigi poolt võetud rahvusvaheliste keskkonnanäesmärkidega, nt parandada veekogude seisundit. Paljude veekogude kesise seisundi põhjuseks on teada põllumajandusreostus.”

Nõustume ja teeme ettepaneku nimetatud mõõdikutele seada nõutavaks trendiks olukorra parendamist, st. jääkide sisalduse, pestitsiidikasutuse ja toitainebilansi vähenemist ning toitainete kasutamise tõhususe suurenemist.

- **Tabel 6-1.** – lk 77

KSH: „Veerežiimi muutmisel võib olla ebasoodne mõju olemasolevatele elupaikadele, mistõttu tuleks hinnata võimalike mõjusid iga konkreetse tegevuse korral.” **Teeme ettepaneku arusaamatuste vältimiseks sõnastada sekkumine järgmiselt: toetada turvasmuldade jätkuvat viimist püsirohuma alla ning seal asjakohastel juhtudel veerežiimi looduslikkuse taastamist või veetaseme kontrollitud tõstmist ning märgalaviljeluse arendamist.** Nimetatud lähenemisel oleks ka selgem positiivne mõju kliimale.

- **Tabel 6-1.** – lk 78

Põllulindudega seoses kordame eelpoolöeldut. Kuigi indeks sõltub tõesti ka põllumajandusvälistest teguritest, on siiski põllulindude elupaiga peamiseks kujundajaks põllumajanduspraktikad. **Seega tuleb pidada õigeks PõKa eelnõu lähenemist, mille kohaselt peaks põllulindude indeks suurenema.**

Põllumajandusmaa pindalaga seoses teeme ettepaneku sõnastada PõKa asjakohane mõõdik järgmiselt: põllumaa pindala on stabiilne ja püsirohuma pindala stabiilne või mõõdukalt kasvav.

- **Tabel 6-1.** – lk 84

KSH: „Uute biomajanduslike kasutusviiside leidmine kasutusest väljas olevatele maadele võib teatud juhtudel (nt monokultuurude kasvatamine) olla ebasoodsa mõjuga bioloogilisele mitmekesisusele. Uute biomajanduslike kasutusviisidega võib kaasneda ka täiendav KHG heide.” **Selguse huvides teeme ettepaneku sõnastada PõKa küsimusi tekitanud lause järgmiselt: „Maadele, millele traditsioonilises põllumajanduses kasutuspotentsiaali ei ole, tuleks leida uusi biomajanduslikke kasutusviise, mis aitavad hoida neid looduskaitse eesmärkide täitmiseks liigirikaste rohumaadena.”**

- **Tabel 6-1.** – lk 86

Siin leitakse, et tõugude geneetiline mitmekesisus ei ole seotud keskkonnanäesmärkidega. Sellega ei saa nõustuda, sest geneetiline mitmekesisus on osa bioloogilisest mitmekesisusest.

- **Koondhinnang** – lk 94.

Kuivõrd koondhinnang kordab osaliselt KSH dokumendis varem kirjutatud, korduvad ses osas osaliselt ka meie märkused.

Punkt 1: Nõustume ja **teeme ettepaneku nimetatud mõõdikutele seada nõutavaks trendiks olukorra paranemist**, st. jääkide sisalduse, pestitsiidikasutuse ja toitainebilansi vähenemist ning toitainete kasutamise tõhususe suurenemist.

Punkt 2: Kuigi põllulindude indeks sõltub tõesti ka põllumajandusvälistest teguritest, on siiski põllulindude elupaiga peamiseks kujundajaks põllumajanduspraktikad. Seega **tuleb pidada õigeaks PõKa eelnõu lähenemist, mille kohaselt põllulindude indeks peaks suurenema.**

Punkt 3: **Põllumajandusmaa pindalaga seoses teeme ettepaneku sõnastada PõKa asjakohane mõõdik järgmiselt: põllumaa pindala on stabiilne ja püsirohumaa pindala stabiilne või mõõdukalt kasvav.**

Punkt 4: PõKa pakub kasutada taastöödeldud või orgaanilisi materjale väetisetoodetes. Sõnastuse üle võib arutada, kuid põhimõtteliselt on selline lähenemine kooskõlas ringmajanduse põhimõttega ja sellisena tervitatav. KSH tekstis olev mure, et sellised materjalid võivad olla taimedele halvemini omastatavad, võib teoreetiliselt olla põhjendatud, kuid juhul kui seda peetakse tõsiseks, võiks mõne praktikast pärit näite või konkreetse arvutusega seda selgitada.

Punkt 7: Nõustume KSH murega seoses suureneva maaparanduse võimaliku negatiivse mõjuga ja kordame samas vajadust veerežiimi taastamise ja märgalaviiljeluse arendamise järele.

Punkt 8: **Selguse huvides kordame ettepanekut sõnastada PõKa küsimusi tekitanud lause järgmiselt: „Maadele, millele traditsioonilises põllumajanduses kasutuspotentsiaali ei ole, tuleks leida uusi biomajanduslikke kasutusviise, mis aitavad hoida neid looduskaitseliste eesmärkide täitmiseks liigirikaste rohumaadena.”**

- **Leevendavad meetmed** – lk 96.

Toetame, vastavalt eelpoolkirjutatule, kahte esimest ettepanekut. Kolmanda ettepaneku osas leiame, et sõnastades põllumaa pindala osas põhimõtte, et põllumaa pindala on stabiilne ja püsirohumaa pindala stabiilne või mõõdukalt kasvav, kaoks KSH autorite osundatud murekoht. Orgaaniliste väetistega seotud mure on meie hinnangul pigem teoreetilist laadi, kuni pole näidatud konkreetseid negatiivseid kogemusi (vt. eespool).

- **Seire** – lk 98.

Leiame jätkuvalt, et põllulindude indeksit tuleb seirata ja soodsaks saab lugeda vaid olukorda, kus see hakkab ilmutama selgeid kasvu (taastumise) märke. Samas nõustume KSH autoritega, et see, milliste meetmete tulemusena indeksi tõus saavutatakse, vajaks täpsustamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator